

Când apa-n vin s-o prefăcut.
 Fiți meseni cu bucurie
 Și cu toții-n veselie
 Că socru mare-așa mi-o spus
 Când m-am urcat aici sus,
 Că are țuică de-ajuns,
 Are și nu-i pe trecut'e
 Hai să bem cu tăți pă rupt'e.
 Iar la cei căsătoriți
 Cu toții să le doriți
 Casa să le fie casă,
 Masa să le fie masă,
 Pragu să le fie prag,
 Să tragă la el cu drag.
 Mirile și cu mireasa
 Care azi încep viața
 Să trăiască zâle mult'e,
 Părinți să nu și-i uit'e,
 Să trăiască nașii mari
 Care cheltuiesc la bani,
 Cheltuiala să le fie
 Cu cinste și omenie.
 Obicei ca și la noi
 Pentru cinstiții mniroi.
 Mult noroc și fericire
 Le doresc din partea mea,
 Zile mult'e, fericit'e,
 Să trăiască-alătura.
 Viața lor ca să le fie
 Ca o floare ce-nflorește
 În grădina frumuseții
 Și veci nu se ofilește.
 Câți nuntași prezenți la nuntă
 Ridicați-vă-n picioare
 Cu paharele în mână
 Să le facem o urare,
 O urare românească
 Ca "La mulți ani să trăiască"
 Noroc să le deie Dumnezeu!

De la Aurel Bran, 73 ani,
 Tohat, 2016

CORINA ISABELLA CSISZÁR

Tradiții din Coruia

Dansurile și vergelul

Nu era slobod să intre fata în dans până nu ieșea de la școală, după ce făcea opt clase, până la 14–15 ani. Nu avea voie până atunci să meargă la dans. La vergel de Anul Nou intra prima dată în dans. Mergeau *tizeșii* după fete. La jocurile de peste an mergeau și singure sau cu feciorul cu care voroveu. Și mai târziu mergeau și părinții fetei la locul unde se ținea dansul. Se făceau dansurile aici. Între Dealuri cum zicem noi, la o jidă. Avea casă mare și ne lăsa să facem joc dacă plăteam. Și iarna și vara să făcea dans în case.¹

Se făcea trei zile și trei nopți la Anul Nou. Și în a tria zi duceau fetele coșerci cu mâncare și băutură la joc. Puneau prăjituri, pomene, cârnați, horincă.²

Mergeau *tizeșii* și făceau un fel de ședință cu feciorii tot timpul postului. Și să pregăteau. Pă când era ziua de Anul Nou mergea la biserică toată lumea. *Tizeșii* băgau muzicanții și se înțelegeau între ei:

- Dumneata meri la fata cutare, dumneata meri după fata celuia. Și nu venea fata la vergel până ce nu venea feciorul după ea. La ora 12 să ieșea de la biserică și un fecior mergea după ea. Nu știai niciodată cine vine după tine, nu erau niciodată înțăleși dinainte. Și dacă nu i-o plăcut la fată cine mergea după ea, făcea *cărămbu* și nu mergea la vergel. Și mai mergeau a doua zi *tizeșii* la fată să o întrebe care a fost motivul pentru care n-o venit. Și unele îi spuneau adevărul:

„Nu mi-o plăcut că ai mânat pe fecioru lui cutare să vină după mine.”
 Duceau fetele la vergel, le jucau câte un joc și le lăsau libere. Puteau să joace cu alți feciori. Și apoi până sară, fata și-o chemat un fecior care i-o plăcut, să meargă acasă cu ea. Vergelul o fo tri zâle și tri nopți. Și în a tria zi duceau și mâncare. Prima zi era de Anul Nou. Muzicanții să luau cu mâncare și dacă dumneata nu plăteai la vergel dar dădeai de mâncare la muzicant și la *tizeși*, nu mai era nevoie să plătești. Și în a treia zi de vergel feciorii bătrâni trebuiau să țuce țățâna ușii. Și le era rușine, nu vroiau și până nu sărutau țățâna nu-i lăsau în pace.

Mergeau și părinții la vergel să vadă cum joacă tinerii și stăteau pă lăiți. Mergeau anume să vadă cine le joacă fata. Și în a tria zi de vergel, fata își chema un fecior să-i ducă coșarca cu

¹ Performer Gheorghe Avram, 75 ani, Coruia, 2016.

² Performeră: Floarea Zete, 85 ani, Coruia, 2016.

mâncare. Puneau coșercile în *ceie casă*. (în camera de alături). Dacă nu o invita un fecior, fata mergea însoțită de părinți. Eu am fost orfană de mamă și venea cu mine o mătușă.³

Lăsarea secului

Să zicem că de mâine îi post și făceam leșie, sierbem cenușă și puneam într-un vas mare. Api băgam toate vasele de-amoii acolo și le spălăm și nu mai găteam de dulce în ele.⁴

Înainte de începerea postului, în prima duminică dinaintea postului era danț. Și de atunci înainte nu mai auzeai muzică, nu mai umblau feciorii de la o fată la alta și horind pân sat.

Paștele

Țâneam tăt postu și țâneau și copiii care mai furau mâncare de dulce când să săturau de bucatele de post. Făceau o oală de mazăre frecată sau zamă și până trecea aceie nu să făcea altceva. Se pregătea o singură masă. În timpul postului țeseam în război, coseam, aveam pânză de casă.

În Săptămâna Mare încep mărturisirile, mai ales în Joia Mare și Sâmbăta Mare. Joi Mari îs cele 12 Evanghelii și în Vinerea Mare se face prohodul și până duminică nu se mai clopotește până la Înviere. Se leagă clopotele ca să nu tenteze pe nimeni.

Sâmbăta seara de pe la ora 9, copiii încep să rupă răchită scorburoasă și o duceau de-a umăr câte 2-3 copii sau tineri. Se aprindeau răchitele în cimitirul bisericii. Și până începea slujba de Înviere se jucau cărți la beserică. Se clopotea și se intra la slujba de Utrenie. Și mai demult se dădea pască doar în ziua de Paști, mai recent se dă și în noaptea de Înviere. Se scria cu 2-3 ani înainte cine dă pasca și vinul de Paște. Și dimineața se duce la sfințit cu coșerneul sau coșarca, mai demult duceau șterguri albe în care așezau mâncarea. Se puneau o sticlă de vin, cârnați, șuncă, lumânare. Se duc două ouă crude albe la beserică și când umblă preotul să tămâieze (mai demult se folosea rășină de brad), coratorii strâng de la fiecare ouăle și lumânările. Lumânările rămân la biserică, ouăle se împart între preot și dieci.⁵

De Paști coceam pască cu brânză de vacă în cuptorii. Și rar era care tăia miel și îl prăjea dărăburi. Nu se făcea miel umplut la cuptor, nici nu erau tepșuri. Și demult mergeam de Paști cu fețe de masă țesute de noi la război. Puneam acolo pască, ouă nefestite, sare să ducea pântru marhă, puneam slănină (șold de porc). Amu să duc cu coșerneu la sfințat și-și pun tot felul în el. La miazănoapte să făcea slujba de Înviere, mergeam toți la biserică. Și se striga din curtea bisericii: Hristos a înviat!

³ Performeră Maria Coț, 82 ani, Coruia, 2016.

⁴ Performeră Maria Coț, 82 ani, Coruia, 2016.

⁵ Performer Gheorghe Avram, 75 ani, Coruia, 2016.

Strigături din Remeți

52.

Când ne-arăduim din loc,
Să ne hie cu noroc;
Când ne-arăduim d'in drum,
Să hie-n ceasul cel bun.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

53.

Supărată-i mnireasa
Pân'ce o-ntrebat popa
Place-i mnirile ori ba.
Nici acolo n-o spus drept
Numa și-o pus capu-n t'iept
Și-o zăs că-i place bugăt.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

54.

Tu mireasă, fātu meu,
Dacă-i méré la străini,
Nu șid'é mult în vecini
Că vecinile-s cățale
Și ț-or scoat'e vorbe rele.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

55.

Mniresucă, fātu mneu,
După ce te-ai măritat
Bagă samă pă bărbat

Să nu-i dai blid nespălat
Și lingura d'i sub pat
Că ț-a da cu ele-n cap.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

56.

Pă marjinea șanțului
Stă drăguța mnirelui
Tăt împătură cămeși
C-o rămas d'e cei aleși.
Poate tăt împătura
Ca și-aista n-a afla.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

57.

Hai ieșiți și ne vedeți
Numa nu ne d'iot'eți
Că suntem în haine scurte
Și ne-om d'iot'é pé iute.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

58.

Săracile nun'ile,
Cum le-o-nd'ețat gurile.
Nu știu ce zamă le-om da
Să le putem d'ejd'eța.
Da-le-om zama macului,
Dad'e-or muri dracului.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

Și oamenii de pă sate răspundeau:

- Adevărat că a înviat!

Și până se făcea slujba tot așa se striga. Și după aceea strigau cei din sat și răspundeau cei de la biserică.

Când plecau la Înviere își puneau sare în păpuci ca să fie feriți de farmece și la buzunar își puneau urzică sau mergeau cu urzica în mână, ca să fie sănătoși și iuți ca urzicile. Api c-o fo de samă sau n-o fost de samă, aieste s-o făcut. În ziua de Paști se mergea numa la beserică dar nu se făceau vizite, se stătea acasă. Și juca tineretu în curtea bisericii, fetele făceau cerc, băieții jucau mingea. Și a doua zi să făcea danț în sat la case. Și să trăgeau clopotele toată ziua de Paști, trăgeau care vroieu, nu stăteau clopotele deloc, după slujbă mergea lumea și trăgea.

De Paști trebuia să fii batăr cu haine curate, spălate pă tine, dacă n-ai avut putere să-ți iei ceva nou.⁶

Mérém la beserică în post, ne spovedeam și în ziua de Paști mergeam cu pasca la beserică. Puneam păștile într-un *dosoi pă masă*, (față de masă) nu umblau mai demult cu coșarca. Luni după amiazăți, a doua zi de Paști era bal într-o șură mai mare în mijlocu satului. Și jucau fetele și feciorii.⁷

Casă din Coruia; foto: Florin Avram

Claca

Când făceau clacă umbla unu și striga:

- Hai la clacă la popa Gălătușu!

Și se făcea clacă cu cetera. Fetele erau cu secera, feciorii cu legatu. Și pă sară am vinit la popa acasă unde se făcea masă. Muzăcantii o cântat, noi am jucat. Seceram cu pticioarele goale, eram pline de sânge. Și mai rămăneu fete în urmă și era ciuf, le ocărau ceilalți. Prin 1957 s-o cam gătat cu clăcile:

⁶ Performeră Maria Coț, 82 ani, Coruia, 2016.

⁷ Performeră Floare Zete, 85 ani, Coruia, 2016.

Să jucăm mai chitilin
După Deorde și Iustin.⁸

Fetele și feciorii din sat erau chemați la secerat de către omul care avea pământ mai mult. Se anunța că omul cutare face clacă, să meargă lumea la secerat. Și iarna se făcea clacă de dus gunoiul. Băgau muzicanți să le zăcă și ei duceau câte o sanie sau câte un ștraf de gunoi. Care aveau numa o holdă ori două de secerat, nu aduceau muzicanți, în schimb, le ofereau o masă clăcașilor. Care aveau un hectar ori două, făceau clacă cu danț.⁹ Duminica după clacă erau *alcăzâți* muzicanți și să făcea joc. Mergeau tinerii și lucrau, ziceau că merg pă *mănuntiuri*, secerau fetele una după cealaltă pă holdă. Și la codașele care rămăneau în urmă, le zicea ceterașu de numa. Erau *ceteraș*, *gordunaș* și *contralău*. Și plângeau codașele, nu aveau îndămână, nu știeu să secere. După clacă tinerii erau așteptați de către preot la biserică. Erau niște mese mari de piatră și acolo îi aștepta cu socăciță și mâncare. Și le plătea popa și dansu.¹⁰

Prelucrarea cânepei

Semănam cânepă de vară și de toamnă. Și ceie de vară o culegeam. O duceam în râu să să toptea. Și după, o aduceam de acolo. O duceam la râu și o legam, puneam ptietrii pă ea și o lăsam acolo trei săptămâni. O duceam sub formă de *snopti*, așa ca snoptii de grâu. Și băteam *țaruși* pă ea să n-o mâie apa. O spălam, o aduceam acasă, o întindeam pă gard să să uște. După uscare o *melițam*, după care o făceam *fuioare* și o *periem* cu perii anume. După periere, din ceie ce-i încalcită și la care-i ziceam *cănuri* făceam lipideauă și fătoi de masă. Din fuioru neted făceam cămeși. De lipideauă puneam în patru ițe și în două ițe puneam de cămașă. Mai târziu scoteam și cânepa de iarnă după ce să cocea *sămânța*. Iarna torceam *fuior*, *cănuri*, *urzală*, *urzai*. *Canurile* îs de fapt *câlți*. Și iarna pă timp de zi lucrăm, noaptea torceam. După ce-o torceam trebuia s-o facem *jirebde*, le înmuiem și le albem cu leșie, iarna. Apoi le *depănam*, le *urzăm*, le puneam apoi în *război*. Care de care să aibă pă la Crăciun *jirebde*, să le poată pune la înghețat. Dacă le îngheți apoi să înmoaie.¹¹

Mersul în cătănie

Când venea ordin de mers în armată, trebuia să te pregătești. În 1961 mie mi-o venit ordin să merg și casa încă nu mi-o fost construită. Stăteam în șură, casa era zidită dar încă nu era *văcălită*

⁸ Performer Gheorghe Avram, 75 ani, Coruia, 2016.

⁹ Performer Floare Zete, 85 ani, Coruia, 2016.

¹⁰ Performeră Maria Conț, 82 ani, Coruia; 2016.

¹¹ Performeră Maria Conț, 82 ani, Coruia, 2016.

59.

Vai de voi feciori frumoși,
Buni ați fi cu ochii scoși
Și cu d'înți răsfăiți
Că deloc nu iuiți.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

60.

Trecem valea nisipoasă
Cu mnireasa iast frumoasă;
Trecem podu nisipos
Cu mnirile ist frumos.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

61.

Mnire, mnire ca și-a nost
Nici nu este, nici n-o fost,
Numa-n codru este-on brad
Și d'e vârful îi ret'ezat
Pă la mnijloc îi stufos
Cum îi omu mai frumos.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

62.

Mniresucă ca și-a noastă
Nu-i în țara românească.
Numa-o turtă la turtaș
Și-o doamnă la general.
Nici aceie nu-i așa
Numa-o sămănat cu ié.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

63.

Ieșiți afară femei
Și ved'eți afară ce-i.
Afară-i nuntă frumoasă,
Nu șid'eți înt'iși în casă.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

64.

Méréț feciori înainte
Și spuneți la domn părint'e
Să iasă c-on patrahir,
Să cunune-on trandahir;
Să iasă cu cărticica,
Să cunune-o floritică.

De la Maria Dorca, 56 ani,
Remeți, 2016

NICOLAE POP (DINU)

**Claca la desfăcutul
mălaiului**

65.

După poale și năframă
Mă cunosc că-s lăpușeană
Bis
Și cămeșa-i cu mărjele
Cum îs dorurile mele,
La, la, lai, la
După poalele cu clină
Și doru mneu din inimă
Bis

Cătană; foto: colecția Marica Peter

(tencuită). Și acolo în șură am făcut masă cu pretinii, fete și feciori. Am pregătit mâncare, băutură și venea fieșcare cu o uiagă de horincă. Se mergea cu carăle până la Șomcuta. Se mergea cu alai mare, mergeau toți prietenii și luau și ceterașii.

Când o mărș Lica Oniți în armată în 1961, era toamnă și eram în câmp la lucru la Balta Neagră. Și Aurica de la Părășeni o horit așa:

Eu mă duc,
Codrul rămâne,
Mere frunza după mine,
Eu mă duc, mă duc, mă duc,
Plânge frunza că n-am făcut
Niciun bine.
Eu mă duc, mă duc,
Chiar de-aș fi făcut vreun rău,
Mi l-oi trage singurel.
Eu mă duc, mă duc
Și mă duc în țări străine,
Unde nu cunosc pă nime.
Bis
Numai frunza și iarba
Păi numa frunza și iarba
Eu mă duc, mă duc.
Numa frunza răchiți
Pă marginea Dunării,
Eu mă duc, mă duc.

Ajunși la Șomcuta coborau din car și petreceau și jucau. În copilărie totdeauna toamna pândeam feciorii când plecau în armată. Când să strângea lume multă, mergeau mai mulți până la râu, cu carăle mergeau numa cei care i-o însoțit până la comisariat. Și ne dădeau și nouă cozonac, pancove coapte-n oloi.¹²

Port cunună de sansău
Cum să poartă-n satu meu
La, la, lai, la
Din Munții Țăbleșului
Pă valea Lăpușului
Bis
Merg feciorii la izvor
Să se stâmpere de dor,
La, la, lai, la
Merg feciorii la fântână
Cu dor mare la inimă.

De la Ansamblul Cununa
Lăpușului, 2015

66.

Ține-mă lele de-aci
Că mă mâncă purecii.
De unde m-ai strâns asară,
Purecii mă mâncă iară.

De la Ansamblul Cununa
Lăpușului, 2015

67.

Răsare luna în crâng
Nu-i aici cine mi-i drag;
Răsare luna în șură
Nu-i aici cine-mi dă gură.

De la Ansamblul Cununa
Lăpușului, 2015

68.

Ce te țai lele că ești
Ca o zână din povești
Da io-ți spui cu glasul gurii
Că ești ca Mama Pădurii.

De la Ansamblul Cununa
Lăpușului, 2015

¹² Performer Gheorghe Avram, 75 ani, Coruia, 2016.